

YOSHLAR O'RTASIDA GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASHDA PROFILAKTIK CHORA-TADBIRLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Namangan Davlat Texnika Universiteti

"Ijtimoiy fanlar" kafedrasi o'qituvchisi

Sultanova Maxfirat

Iqtisodiyot fakulteti 2a-25 guruhi talabasi

Abdurashidova Ruxsora

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20842709>

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar o'rtasida giyohvandlik muammosining dolzarbligi, uning yuzaga kelishiga sabab bo'luvchi omillar, shaxs va jamiyat rivojiga ko'rsatadigan salbiy ta'siri hamda mazkur illatning oldini olishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, profilaktik ishlarni takomillashtirish, yoshlarning huquqiy madaniyatini rivojlantirish va sog'lom turmush tarzini keng targ'ib etish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, giyohvandlik, profilaktika, sog'lom turmush tarzi, huquqiy ong, ma'naviy tarbiya, jinoyatchilik, ta'lim

Har qanday davlatning kelajagi yosh avlodning jismoniy va ma'naviy barkamolligiga bog'liq. Zamonaviy dunyoda globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va turli transmilliy tahdidlarning kuchayishi yoshlar tarbiyasiga yangicha yondashuvni talab qilmoqda. Ana shunday xavfli tahdidlardan biri giyohvandlik hisoblanadi.

Giyohvandlik nafaqat alohida shaxsning sog'lig'iga zarar yetkazadi, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar orasida giyohvandlikning tarqalishi ta'lim sifatining pasayishi, jinoyatchilikning ortishi, oilaviy nizolar va mehnat unumdorligining kamayishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shu bois bugungi kunda yoshlarni giyohvandlikdan himoya qilish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish va sog'lom hayot tarzini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Yoshlar orasida giyohvandlikning paydo bo'lishi odatda bitta sabab bilan emas, balki bir nechta omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi.

Birinchi navbatda oiladagi tarbiya muhim o'rin tutadi. Ota-onaning farzand bilan yetarli muloqot qilmasligi, oiladagi nizolar, nazoratning sustligi hamda mehr-muhabbatning yetishmasligi ayrim yoshlarning salbiy muhitga tushib qolishiga sabab bo'ladi.

Ikkinchi omil — tengdoshlar ta'siri. O'smirlik davrida yoshlar do'stlari fikriga ko'proq quloq tutadi. Salbiy muhitga tushgan yoshlar zararli odatlarni sinab ko'rishga moyil bo'lishi mumkin.

Yana bir muhim omil internet va ijtimoiy tarmoqlardagi zararli kontent hisoblanadi. Ayrim noqonuniy guruhlar yoshlarni turli aldov usullari orqali noqonuniy faoliyatga jalb qilishga urinmoqda. Shu sababli media savodxonlikni rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir.

Giyohvand moddalar inson organizmida jiddiy fiziologik va psixologik o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Ular markaziy asab tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatib, xotira, diqqat va fikrlash qobiliyatini pasaytiradi.

Ta'lim jarayonida o'quvchining o'zlashtirishi yomonlashadi, darslarga qiziqishi kamayadi hamda intizom buzilishlari ko'payadi. Kelajakda esa kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlari sezilarli darajada kamayadi.

Ijtimoiy nuqtai nazardan giyohvandlik oilalarning buzilishi, jinoyatchilikning ortishi, iqtisodiy zararlarning ko'payishi va sog'liqni saqlash tizimiga qo'shimcha yuk tushishiga olib keladi.

Mutaxassislarning fikricha, giyohvandlikka qarshi kurashning eng samarali yo'li uni davolash emas, balki oldini olishdir.

Profilaktik tadbirlar quyidagi yo'nalishlarda olib borilishi maqsadga muvofiq:

- ta'lim muassasalarida muntazam targ'ibot ishlari;
- psixologik maslahat xizmatlarini rivojlantirish;
- sport va madaniy tadbirlarni ko'paytirish;
- ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- mahalla institutining imkoniyatlaridan samarali foydalanish.

Yoshlar zararli odatlardan voz kechishi uchun ularga muqobil ijobiy muhit yaratish muhimdir.

Maktab, akademik litsey, kollej va oliy ta'lim muassasalari yoshlarni nafaqat bilim bilan, balki hayotiy ko'nikmalar bilan ham qurollantirishi lozim.

Interfaol treninglar, davra suhbatlari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar vakillari bilan uchrashuvlar, psixologlar ishtirokidagi seminarlar yoshlarning giyohvandlikka nisbatan salbiy munosabatini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Shuningdek, o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish ham profilaktikaning muhim qismidir. Farzand tarbiyasida oilaning o'рни beqiyosdir. Ota-onalar farzandining qiziqishlari, do'stlari va internetdagi faoliyatiga befarq bo'lmasligi kerak.

Mahalla fuqarolar yig'inlari, yoshlar yetakchilari, profilaktika inspektorlari va ta'lim muassasalari hamkorligida olib boriladigan ishlar xavf guruhiga kiruvchi yoshlarni erta aniqlash imkonini beradi.

Bugungi kunda profilaktika faqat ma'ruza bilan cheklanib qolmasligi kerak. Raqamli platformalar, mobil ilovalar, videoroliklar, ijtimoiy tarmoqlardagi ijobiy kontent, sport marafonlari va ko'ngillilar harakatlari yoshlar bilan ishlashning samarali vositalariga aylanmoqda.

Shuningdek, tengdosh-tengdoshga tamoyili asosida olib boriladigan targ'ibot ishlari ham yuqori samara bermoqda. Chunki yoshlar o'z tengdoshlarining fikrini ko'proq qabul qiladilar.

Yoshlar o'rtasida giyohvandlikning oldini olish maqsadida quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- ta'lim muassasalarida profilaktik mashg'ulotlarni ko'paytirish;
- ota-onalar uchun maxsus treninglar tashkil etish;
- psixologik xizmatlar faoliyatini kuchaytirish;
- sport infratuzilmasini kengaytirish;
- internet orqali noqonuniy targ'ibotlarga qarshi media savodxonlikni rivojlantirish;
- yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga qaratilgan loyihalarni qo'llab-quvvatlash.

Xulosa. Giyohvandlikka qarshi kurash uzluksiz va kompleks yondashuvni talab qiladi. Mazkur muammoning samarali yechimi davlat organlari, ta'lim muassasalari, mahalla, oila hamda jamoatchilikning o'zaro hamkorligiga bog'liq.

Yoshlarning huquqiy ongi va ma'naviy immunitetini mustahkamlash, sog'lom turmush tarzini keng targ'ib etish hamda zamonaviy profilaktika usullaridan foydalanish orqali giyohvandlikning oldini olish mumkin. Sog'lom, bilimli va ma'naviy barkamol yoshlar esa mamlakatning barqaror taraqqiyoti va farovon kelajagining eng muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarga oid amaldagi qonunchilik hujjatlari.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari (yoshlar siyosati hamda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga oid).
5. G'ofurov A. **Yoshlar tarbiyasi va ma'naviy xavfsizlik.** – Toshkent, 2022.
6. Karimov Sh. **Sog'lom turmush tarzi asoslari.** – Toshkent, 2021.